

El llenguatge

Es lògic 20/VI/1979

Per poca atenció que dediqui a aquesta matèria, es pot dir que a ningú no passa desapercebuda l'existència d'una llarga sèrie de mots catalans començats en l palatal, que representem gràficament per ll i que corresponen a mots de les altres llengües veïnes que no presenten aquest so inicial, sinó el que es representa gràficament per una l simple: llop, llebre, lleó, llavi, llengua, llet, llàgrima, llac, lluna, llum, llei, llibre, llçó, llure... La llista es podria allargar considerablement. Són mots hereditaris, que constitueixen el prolongament de les formes llatines originàries, en l'evolució fonètica de les quals es va produir un dels fenòmens més peculiars del català, que més el caracteritza respecte a les altres llengües romàniques: la palatalització de la l inicial. (En castellà, en canvi, es van palatalitzar certs grups consonàntics inicials que es van mantenir en català: «llorar» plorar «llover» ploure «llave» clau «llamar» clamar etc).

Essent tan evident aquesta característica del català, que el diferencia de les altres llengües, especialment del castellà —perquè és amb aquest que se sol fer la comparació—, no és gens estrany que hi hagi una tendència molt marcada a palatalitzar la l inicial —i alguns cops fins i tot medial— d'alguns mots catalans que, en realitat, presenten una l simple. Efectivament, en formes com labial, lingüístic, lacti, lacrimal, lacustre, lunar, legal etc, no s'ha produït la palatalització de la consonant inicial perquè no es tracta de mots hereditaris sinó de formes cultes, obtingudes directament del llatí escrit. No s'ha de dir, per tant, «llabial», «llingüístic», «llunar» o «lluminic», com algú fa o té la temptació de fer, sinó ben bé labial, lingüístic etc.

Sens dubte els mots que més sovint són objecte d'aquesta «catalanització» indeguda són lògica (i lògic, lògicament) i alguns altres com làmina, literari, litúrgia i litigi. Molts diuen també «religió» en lloc de religió. Però tots aquests mots s'han de pronunciar i d'escriure amb l simple. Cal recordar, només, que al costat de legat (ambaixador, emissari) i de legítim, legítimar etc, tenim les formes legat i legítima termes de dret relacionats amb les disposicions testamentàries, i que al costat de liberal, liberalisme etc, hom ha arribat a admetre liberal com a forma secundària.

Albert Jane